

Preoperativ helkroppstvätt och hårkortning

Gäller för: Region Kronoberg

Faktaägare: Anette Svensson, Katarina Madehall och Susanna Lundvall, Vårdhygien

Preoperativ dusch med desinfekterande tvål är en väl accepterad procedur för att reducera den mikrobiologiska floran på huden. Om detta i sin tur leder till färre postoperativa infektioner är svårvärderat då studier visat på olika resultat. Studier finns dock som påvisar ökad infektionsfrekvens om patogena bakterier finns på huden vid operationsstart.

Tills vidare evidens finns inom området ger Vårdhygien Region Kronoberg följande rekommendationer utifrån beprövad erfarenhet kring preoperativ dusch. Med utgångspunkt från dessa får varje verksamhetschef fatta beslut om användning på verksamhetsnivå.

Bakgrund

Ett operativt ingrepp innebär alltid en risk att drabbas av postoperativ sårinfektion. Det finns en rad olika åtgärder som är av vikt att vidta för att detta inte skall inträffa. Komplikationer i samband med operativa ingrepp förebyggs med hjälp av kompetent personal, adekvat utrustning, för ändamålet avsedda lokaler och kvalitetssäkrade rutiner. Infektionsrisken varierar inte bara på grund av typ och mängd bakterier som når såret utan också beroende av ingreppets art, operationsteknik, peroperativ antibiotika behandling och patientens tillstånd före, under och efter operationen. Patientfaktorer som ökar infektionsrisken är bland annat allvarlig underliggande sjukdom, extremt hög eller låg ålder, fetma, dåligt näringstillstånd, pågående infektion i annat organ, hudskador, rökning, diabetes och steroidbehandling.

Allmänt

En orsak till postoperativ sårinfektion är patientens egen hudflora. För att minska risken för postoperativ sårinfektion bör antalet bakterier på kroppen reduceras till en så låg nivå som möjligt. Detta uppnås genom helkroppstvätt (dusch) med tvål innehållande klorhexidin.

Helkroppstvätt (dusch) med klorhexidintvål ger en signifikant sänkning av hudens bakterietal i minst två dygn. Effekten av tvätt (dusch) med klorhexidin förbättras för varje minut i upp till sex minuter.

Genom att upprepa intvålningen efter den första duschningen, s k ”dubbeldusch”, ökar chansen att alla delar av huden desinfekteras. Dubbeldusch

medför också att första intvålningen bortförskaffar äldre epitelceller, andra intvålningen binder klorhexidinet till yngre längre kvarstående epitelceller.

Utförs helkroppstvätt på ett korrekt sätt håller sig bakterietalet på en låg nivå under 6-7 dagar, den tid det normalt tar för ett sår att läka.

Bakterier som befinner sig i hudens djupare lager, framför allt i talgkörtelgångar och hårfollikelöppningar, utgör ca 20% av hudens bakterieflora. Dessa kan inte avlägsnas genom tvätt med klorhexidintvål och går inte heller att avdöda med desinfektionsmedel.

Inför operationer där hudbakterier kan orsaka allvarliga infektioner ska patient duscha med klorhexidintvål innan operation.

För att få avsedd effekt av helkroppstvätt med klorhexidintvål är det viktigt att patienten får:

- tydliga instruktioner om tillvägagångssättet
- information om att hårbalsam eller hudlotion inte ska användas då dessa kan hindra avsedd avflagnings av epitelceller
- hjälp att utföra helkroppstvätt vid behov

	Två dubbelduschar med klorhexidintvål*	Dusch med flytande tvål
Vuxna och Barn >12 år	Ortopedisk kirurgi Kärlkirurgi Implantatskirurgi Allmänkirurgi Gynekologisk bukkirurgi Kirurgi där hudbakterier kan orsaka allvarlig infektion, se ev klinikbunden anvisning	Kirurgi där hudincision inte sker, t ex - öga - urethra, rectum - vaginala ingrepp Mindre hudförändringar utan transplantation ÖNH-kirurgi (om inte dusch med klorhexidintvål ordineras av ansvarig läkare)

* Vid klorhexidintolerans används oparfymerad Lactacyd tvål.

Dubbeldusch 1 görs dagen före operation.

Dubbeldusch 2 görs på operationsdagens morgon eller kvällen före operationsdagen.

Kan detta inte följas bör det gå minst 2 timmar mellan duscharna.

	Två dubbelduschar med klorhexidintvål*	Dusch med flytande tvål
Barn 3-12 år	Ortopedisk kirurgi Allmänskirurgi Implantatskirurgi	Extraktion av osteocyntesmaterial
Barn <3 år	Ingrepp i led Appendicit Efter ordination av ansvarig läkare	Övriga ingrepp

* Vid klorhexidinintolerans används oparfymerad Lactacyd tvål.

Akut kirurgi

Vid akut kirurgi kan av naturliga skäl inte optimal preoperativ helkroppstvätt genomföras. Varje dubbeldusch förbättrar dock situationen.

På operation görs en lokal dubbeltvätt av operationsområdet.

Uppskjuten operation

Ny operationstid efter 1-7 dagar : en ny dubbeldusch på operationsdagens morgon.

Ny operationstid efter 8 dagar: två dubbelduschar enligt instruktion.

Observera att individuell bedömning bör ske om patienten har tendens till torr hud.

Upprepade operativa ingrepp

Vid upprepade operativa ingrepp: ny dubbeldusch på operationsdagens morgon.

Observera att individuell bedömning bör ske om patienten har tendens till torr hud.

Återkommande omläggning på operation

Förutsättningarna för och vikten av att utföra helkroppstvätt med desinficerande tvål på patienter som är i behov av upprepade omläggningar på operation skiljer sig utifrån patientens status, infektionens art och lokalisering (buk/led) samt övriga riskparametrar. Det är därför svårt att ge en generell rekommendation. Individuell bedömning krävs

Tillvägagångssätt dubbeldusch

- Ta av alla smycken.
- Fukta den impregnerade svampen.
- Duscha/blöt hela kroppen och håret. Stäng av duschen.
- Tvätta håret med lösningen i påsen eller med tvål från svampen.
- Tvåla in hela kroppen under cirka 1,5 minut med svampen så lödder uppstår.
  - Var särskilt noga med operationsområdet och området runt näsa, armhålor, navel, ljumskar och könsorgan.
  - Använd inte tvålen i hörselgången.
- Skölj av kroppen och håret.
- Upprepa proceduren med ny svamp och lösning.
- Torka kropp och hår med ren handduk.
- Tag på rena kläder.
- Rengör och renbädda sängen.
Bädda med glidlakan för att underlätta förflyttning.
- Ytterligare byte av kläder/sängkläder inför operation görs vid behov.

På operationsavdelningen

För patient som inte genomgått preoperativ dusch bör huden bearbetas mekaniskt med klorhexidintvål 4 %. Följ tillverkarens anvisningar.

Desinfektera operationsområdet flödigt och kraftigt under minst två minuter med tvättork indränkt i klorhexidinsprit 5 mg/ml. Låt huden lufttorka. Effekten av huddesinfektionen beror på en kombination av den mekaniska rengöringen och medlets inverkningstid.

Observera att klorhexidin inte får användas i leder, på senor, på hjärnan, meningerna eller perforerade trumhinnor. Vid ingrepp i dessa områden, samt vid vaginala och transuretrala operationer sker desinfektion enligt lokala riktlinjer.

Etanol 70% eller annat alkoholbaserat huddesinfektionsmedel med motsvarande effekt är ett alternativ till klorhexidinsprit vid överkänslighet, men saknar den långtidseffekt som uppnås genom klorhexidintillsatsen.

Hårkortning

Hårväxt inom operationsområdet innebär ingen ökad infektionsrisk. Rakning/hårborttagning vid och i närheten av operationsområdet ska inte göras veckan innan operation - små sår/hudskador uppstår ofta, vilket ökar risken för sårinfektion.

All hårkortning sker på operationsavdelning med hjälp av hårvkortningsmaskin sk "Clipper" eller sax.

Hårkortning med rakning sker efter ordination, beslutet ska dokumenteras i operationsjournal.

Nationella Vårdhandboken [Preoperativ vård](#)

Vid upptäckt av felaktig information eller länk var vänlig meddela faktaägare.

Referenser:

FASS

Socialstyrelsen 2006. [att-forebygga-varldrelaterade-infektioner-ett-kunskapsunderlag-2006-123-12.pdf](#) (folkhalsomyndigheten.se).

Sveriges Kommuner och landsting 2008. Förebygg postoperativa infektioner.

Vårdhandboken

Webster, J & Osborne, S. Preoperative bathing or showering with skin antiseptics to prevent surgical site infection. Cochrane Database of Systematic Reviews 2007. Edited, published issue 10, 2